

Մ Ի Ո Ն

ԽԱ. ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

1947

ՓԵՏՐՈՒԱՐ

ԹԻՒ 2

ԽՐԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՄԵԾ ՊԱՅՔԻ ԽՈՂԵՐ

Մեծ Պահքի մէջն ենք, ինչ չափով ալ որ ուղենք արժեւորել այս շրջանը մեր արդի կենցաղին և ըմբռնումներուն մէջ, ան կը մնայ ժողովալութեամբ, մտամփոփումի և կրօնական խնկումի հրաւէր մը, մեր ծիսական կազմին բերելով իր պաշտամունքի խորհրդաւոր ու սրտազրաւ քաղցրութիւնը:

Գեղեցիկ է արգարև մեր նախնեաց խորհրդագրած ուղին, որ քրիստոնէութեան Մեծ Տօնը կանխող յիսնօրեայ շրջանը յարգարած ու դասաւորած է իբր պատրաստութեան շրջան, իբր փորձահանդէս մարդուն բարոյական արժանաւորութեան, կարենալ ըմբռնելու Տիրոջ շարչարանաց, մահուան և յարութեան խորհուրդը:

Ձենք վերլուծեր պահքը՝ բաներ կան որոնց իրազործումն է որ արժէք ունի, կը զոհանանք միայն ըսելով որ Եկեղեցւոյ հայրերը մեր օրերու բժիշկներուն՝ և բոլոր ժամանակներու բարոյագէտներուն չափ կը հասկնային մարմինէն և աւելին՝ հոգիէն: Գիտէին թէ անվերջ կռիւ մըն է մարդուն կեանքը, նիւթին և խորհուրդին, երկրաքարշ կիրքերու և բարձրագոյն իտէալին միջև: Սակայն իրողութիւնը այսկերպ ըլլալով հանդերձ, մարդս չի կրնար հրաժարիլ, ինչպէս կ'ըսէ քրիստոնեայ իմաստասէրը ճշմարտագանցօրէն, ոչ իր մեղքերէն և ոչ ալ Աստուծոյ, Եւ սակայն բարիին տեսչը ամէնէն լուսաւոր գիծն է մարդուն հոգիին, ու այս՝ զերազանց ապացոյցը բովանդակ արարչութեան մէջ մարդուն ունեցած դիրքին անժխտելի բարձրութեանը:

Հոգին բուժել մարմնի միջոցաւ, և աւելին՝ մարմինը կազմակերպել որպէսզի հոգիի ծաղկաւորման, ճիւղաւորման ասպարէզ բացուի: Առաքելի բացատրութեամբ, մարմինը սանձել, ասպարէզ տալու համար հոգիին: Պահքը կը սկսի անշուշտ սեղաններու ժուժկալութենէն և Քիզիլ սանձումներէն, բարձրանալու համար հոգեկան իմաստասէր մը, հոգեկան պահքի մը: Բոլոր մեծ ձեռնարկունքը, սովորական ողորմականներու մէջ իրենց մրցանքին ձգտող ախոյեաններէն սկսեալ՝ մինչև զերազոյն առաքինութեանց հիմնարկունքն ու հեղինակները, պէտք կը զգան կեդրոնացման, հրաժարելով այն բոլոր զործադրութիւններէն՝ որոնք կը խճողեն, կը թմրեցնեն ու կը ծանրացնեն մեր էութիւնը: Սա-

կայն այս ֆիզիքական տրսիպլին պիտի մնար անկատար, միայն մարմինը ազատագրող միջոց, եթէ անհրաժեշտ չըլլար հոգիին պահքը, աւելի անշուշտ առաջինէն, որ կը ծառայէ միայն այս վերջնոյն յստակման և կազմակերպութեան:

Պահքը եթէ կրօնաբարոյական պարտադրանք մը, արարմունք մըն է իր արտաքին ձևին մէջ, խորքով անիկա պատրաստութիւն է Աստուծոյ՝ և ասով միայն կը դառնայ կրօնական միջոց, հոգեկան փրկութեան առիթ: Այսօր պահքը չի պահուիր իր վայել ու ամբողջական լրջութեամբ, վասնզի մեզի տակաւ կը պակսի զոնողութեանց այն կշիռը՝ որ մեզմէ կը պահանջուի. վասնզի մենք պզտիկացած ենք սահմանը մեր իտէալին, զայն մեզի մօտ բերած ըլլալուն և անոր բարձրանալ չուզելուն համար:

Կեանքը աւելի է քան ինչ որ կը կարծենք առհասարակ, ֆիզիք կեանքէն աւելի բարձր հոգեկան կեանքը կայ, մօտ Աստուծոյ, որ չի սահմանափակուիր շնչելու, զործելու և մտածելու մէջ միայն: Աստուած մեր էութեան բարձրագոյն սահմանին վրայ է, Անոր հասնելով մեր մարդկայինը իր լրութեան կը հասնի: Մեր բարձրագոյն ճակատագրի հոգը առարկայ է մեր մտքին, Մեծ Պահքը այս մտածումին վերապրումին շրջանն է: Մեծ Պահքը, ինչպէս բոլոր պահքերը առհասարակ՝ զիտութեամբ, փորձառութեամբ և հաւատքով կարգադրուած չափաւորումներն են մարմնի աւելորդ և փաստաբեր ցանկութիւններուն: Այդ սանձումները կը պաշտպանեն հոգիին իրաւունքները և կը զօրացնեն զայն. որովհետեւ ոգի աւաւել է քան զկեանքը:

Առասպելներ չեն կեանքն ու կենցաղը առաքինիներուն: Բանդագուն շանքներ չեն ձգուներ սակաւապէտներուն, որոնք ինչպէս ըսինք կը ջանան հոգիին իրաւունքները փայլեցնել, այս բոլորին նկատմամբ անտարբեր մարմնականին, եսին դէմ: Մեր Տիրոջ քառասորեայ ծոմապահութիւնը գեղեցիկ յաղթութիւն մըն էր ֆորձիչին հրապոյրներուն վրայ:

Պահքերը ըստած է, Վճիռ մտքին և սուրբ սրտին պահապաններն են, և հո՛ս է կրօնական նշանակութիւնը Մեծպահքին ու բոլոր պահքերուն, եթէ կ'ուզէք, զործնական նշանակութիւնը անոնց: Մեծ Պահքին մենք պարտինք հեռանալ առօրեայ հոգերէն և մտածումներէն՝ ինքզինքնիս կարենալ տեսնելու համար: Ինքզինքը տեսնել ուրիշ բան չէ, բայց դէմ առ դէմ դալ իր մեղքին: Այդ է պատճառ անշուշտ որ իրական պահեցողները արտում կ'ըլլան, արտութիւն մը սակայն որ կը բխի ինքնաճանաչման և մեղքը արժեքելու զգացումէն: Վասնզի ով որ իր մեղքը կ'արժեքէ, ինքզինքն է որ կը գնահատէ:

Եօթը եօթնեակները որոնք խորհուրդով ու մտածումով Մեծպահքը կը հիւսեն, կազմելով վարագոյրներն ու տեսարանները մարդկային հոգիի փրկագործութեան տրամալին, կը հիացնեն զմեզ հոգիին նկատմամբ ունեցած մեր նախնեաց փոյթին ու տաղանդին առջև: «Բարեկենդան»էն սկսեալ, որ մարդկային ծագումին քրիստոնէական զաղափարը կը պանծացնէ, մինչև «Արտաքսման», «Անառակին», «Տնտեսին», «Դատաւորին», «Դաւստեան» և «Զարչարանաց» եօթնեակները, որոնք կ'երեսեն խորհրդաւորապէս մարդկային կեանքի և բերումներու զլխաւոր փուլերը՝ մէկը միւսէն աւելի գեղեցիկ են ու տալաւորիչ:

Եթէ Բարեկենդանը ակնարկութիւն է մարդուն երբեմնի երջանիկ կեանքին և իր աստուածային ծագումին, Արտաքսման կիրակին խորհրդապատկե-

բուժին է իր գալթումսին, և Աստուծոյն, իր երջանկութեան կայանէն, հեռացումսին: Սակայն մարդը որ միշտ աստուածայինը ունի իր մէջ ու իր հետ, այլասերման մէջն անգամ փաստը կուտայ իր մեծ ծագումսին, ունենալով միշտ կարօտը՝ իր կորուսած գերազոյն վիճակին: Անառակի Կիրակին այդ սրտառուչ խորհուրդին վարագոյրն է որ կը բանայ մեզի:

Մարդը իր ամէնէն մեղաւոր թարթափումներուն մէջն իսկ, կրնայ Աստուծոյ երթալ, եթէ իր մէջ չիջած չէ փրկութեան իղձը: Քրիստոնէին համար ամէնէն աններելի բանը անյուսութիւնն է, որ ուրիշ բան չէ բայց մեղքին դէմ կռուիլ չի կարենալու վիճակը: Անառակի պատկերն՝ մեղքին դէմ մղուած և զայն պարտութեան մատնած գերազոյն իրողութեան արտայայտութիւնն է, և մարդկային հոգիին համար չկայ աւելի կազդուրիչ զգացում, քան ինչ որ կը բխի անոր խորհրդաւորած զաղափարէն:

Այդ պայքարին մէկ ուրիշ վիճակն է մարդուն մէջ, Տնտեսին առակը, ուր նիւթը կ'օգտագործուի ի նպաստ ոգիին, այնպիսի հաւասարակշռութեամբ և իմաստութեամբ, որ Աստուծոյ գործակից մարդուն միայն անկէ մտածել ու ընել: Անկանոնութեան ծնունդն է միշտ մեղքը, անոր դէմ կռուելու լաւագոյն զէնքերն են իմաստութիւն և կամք, զոր այնքան ճարտարօրէն գործածեց անտեսը իր խախտած պապզան և պատիւը վերականգնելու:

Եւ սակայն մենք կը յաղթենք, եթէ մեզի հետ ունենանք միշտ Աստուծոյ խորհուրդը, լոյսը, այն մութ բաւիղին մէջ որ աշխարհն է: Ու այդ լոյսը կարելի է անշէջ պահել հոգիին խորը՝ Աստուծոյ հետ տեական հաղորդակցութեան այն եղանակով, զոր աղօթքով միայն կարելի է ունենալ: Ե. Կիրակիի, Գառնաւորի առակին մէջ նկարագրուած աղօթաւոր կինը այդ խորհուրդն է որ կ'անձնաւորէ:

Ու վերջապէս իր աստուածային երջանկութիւնը կորսնցնելէ վերջ, երբ մեղաւոր մարդը իր արթուն պատուիրանապահութեամբ և հոգեւոր կեանքի զգաստ անտեսութեամբ կը յալոյրի անշեղ ուղղութեան մը վրայ հաստատել իր բարոյականը, շուտով կը սկսի ներքին վերանորոգումի վիճակը: Փրկութեան քաղցը յոյսը կ'այցելէ իրեն, և մօտաւորութեան, Գալուստի այդ զգացումը, հետեւեալը, հրճուանք միայն կրնայ ազդել:

Եւ եօթներորդ կամ վերջին, այսինքն աւագ եօթնեակը կը ցուցադրէ աշխարհի փորձութեանց յաղթած, հաւատքով, յոյսով և սիրով զօրացած մարդուն՝ այսինքն ճշմարիտ քրիստոնէին անցքը Քրիստոսի չարաբանքներու և մահուան արհաւիրքներու մէջէն՝ դէպի անոր յարութեան փառքը, որ պսակն է փրկագործութեան խորհուրդին:

Պահքի այս եօթնեակը, դէպի մեր բարոյական ճակատագրին իրականացումը, ամէնէն զեղեցիկ անցքն է, ճարտարօրէն գծուած ու յարգարուած մարդկային կեանքի մեծ տրամային՝ մեղքի ու սրբութեան ի խնդիր, և անոր վերջնական յաղթանակին ի հաշիւ: